

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СЦЕНАРНА МАЙСТЕРНІСТЬ

Програма

для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
І-ІІ рівнів акредитації

Спеціальність “Національна художня творчість”
Спеціалізація “Видовищно-театралізовані заходи”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

СЦЕНАРНА МАЙСТЕРНІСТЬ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Режисура видовищно-театралізованих заходів”

2005

СЦЕНАРНА МАЙСТЕРНІСТЬ

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
І–ІІ рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 20 с.

Укладач

Базима О. М. – викладач Тульчинського училища
культури

Рецензенти

Савельєва Л. О. – завідуюча циклом театрального та
хореографічного мистецтва Вінницького училища
культури та мистецтв ім. М. Д. Леонтовича

Тимошкіна Н. М. – голова предметно-циклової комісії
режисури та видовищно-театралізованих заходів

Відповідальний
за випуск

Т. Ф. Сtronько

Редактор

С. В. Онищенко

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,25. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовників і
розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Tel. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81

E-mail: newbook1@vinnitsa.com
www.novakniga.com.ua

© Державний методичний центр
навчальних закладів культури
і мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

Програма курсу “Сценарна майстерність” розрахована на студентів училищ культури. Метою вивчення даного курсу є підготовка кваліфікованих фахівців – режисерів театралізованих заходів в галузі спеціальної освіти.

“Сценарна майстерність” є однією з профілюючих дисциплін, яка забезпечує набуття знань та навичок професійної освіти.

Дисципліна “Сценарна майстерність” інтегрована за змістом в інші дисципліни спеціального циклу і, насамперед, в “Режисурі театралізованих заходів”.

Особливість курсу “Сценарна майстерність” полягає у сукупності вимог, правил, послідовних прийомів, способів теоретичного та практичного створення сценарію, підготовки окремих номерів для сценарію, організації глядача до участі у театралізованій дії та оформлення режисерської документації.

У процесі вивчення курсу студенти повинні зrozуміти специфіку драматургії масової режисури, ролі сценариста в процесі підготовки театралізованого заходу, методику використання фактичного, документального матеріалу в сценарії, методику сценарної драматургії різних форм театралізованих масових видовищ.

Завдання курсу

1. Дати знання з основ сценарної майстерності для формування у студентів професійних якостей.
2. Виробити у студентів вміння використовувати теоретичні знання з дисципліни “Сценарна майстерність” та застосування їх у практичній діяльності.
3. Створити умови для розвитку у студентів професійних якостей сценариста.
4. Сформувати у студентів громадянську позицію та розвинуті праґнення до творчого пошуку у процесі створення сценарної драматургії.

Розподіл годин

Курс	Семестр	Лаб.-практ. годин	Індивід, год.	Всього годин	Форма контролю
I	1	28	8	36	Контрольне занят.
I	2	32	8	40	Контрольне занят.
II	3	28	8	36	Диференц. залік
II	4	32	8	40	Контрольне занят.
III	5	26	8	34	контр. зан.
III	6	32	8	40	іспит
IV	7	26	8	34	контр. зан.
IV	8	18	8	26	підсум. оцінка
заг. кільк. год.		222	64	286	

Зміст курсу

I курс, 1 семестр

– розробка літературного сюжету етюду.

I курс, 2 семестр

– розробка драматургічного сюжету інсценівки.

II курс, 3 семестр

– розробка епізоду сценарію літературно-музичної композиції.

II курс, 4 семестр

– розробка сценарного плану театралізованого тематичного концерту.

III курс, 5 семестр

– розробка сценарного плану та сценарію театралізованого свята.

III курс, 5 семестр

– розробка сценарного плану та сценарію народного гуляння.

IV курс, 7 семестр

– розробка сценарного плану та сценарію інноваційної форми видовища.

IV курс, 8 семестр

– розробка сценарного плану та сценарію масового театралізованого видовища.

Змістовна частина курсу

РОЗДІЛ I. ТЕОРІЯ ДРАМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДРАМАТУРГІЇ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Вступ

Завдання курсу. Визначення предмета курсу та його взаємозв'язок з дисциплінами “Режисура театралізованих заходів”. Драматургія – вид літератури. Основні жанри драматургії.

Специфічні особливості драматургії масових форм. Основні відомості про розвиток драматургії театралізованих масових заходів.

Синтетичний характер драматургії.

Сценарна композиція – основа проведення заходу. Поняття про сценарій. Ідейна позиція сценариста – важливий фактор сценарної творчості. Способи написання сценарію (авторський, компілятивний, змішаний). Різновиди сценаріїв за тематичними принципами, засобами виразності, розкриттям матеріалу. Літературний запис сценарію.

Ідейно-тематична спрямованість сценарію. Поняття про тему як конкретно-життєву проблему. Ідея – основна думка автора та його ставлення до визначеної проблеми. Громадянська позиція сценариста. Взаємозв'язок теми та ідеї. Необхідність конкретизації теми та ідеї.

Конфлікт. Особливості побудови конфлікту у драмі, його типи і види.

Дія, вчинок, подія, подійний ряд. Своєрідність конфлікту драматургії масових форм роботи (полемічний, персоніфікований, внутрішній, відкритий).

Архітектоніка (композиція) сценарію. Елементи композиції. Подібність і відмінність у композиціях п'єси та сценарію масових форм.

РОЗДІЛ II. РОБОТА НАД СЦЕНАРІЯМИ ЕТЮДІВ

Літературний сюжет. Поняття – “сюжет”. Принципи побудови сюжету.

Сюжет і фабула (конкретизація та персоніфікація сюжету). Літературні прийоми побудови сюжету. Особливості побудови сюжету в сценаріях.

Сценарний хід як засіб організації матеріалу. Функції та прийоми сценарного ходу. Сюжетний хід – засіб подання матеріалу.

Вид сценарної роботи. Сценарний план. Літературний сценарій.

Задум етюду. Особливість драматургії етюду:

- тематична спрямованість етюду;
- основні епізоди (дійовий ряд в сценарії етюду);
- архітектоніка сценарію етюду;
- сюжетний хід;
- особливість конфлікту;
- засоби театралізації;
- межі вимислу сценариста;
- використання “життєвої правди” в етюді;
- жанрові особливості подій в сценарії етюду.

РОЗДІЛ III. ДРАМАТУРГІЯ ІНСЦЕНІВКИ

Історичні передумови виникнення методу театралізації.

Театралізація – організація матеріалу за законами драматургії. Засоби театралізації. Образність як естетична основа театралізації.

Інсценівка – переробка художнього матеріалу на драматургічну форму. Вимоги до літературного запису інсценівки.

Перехід від етюдів, створених самими студентами, до інсценівок художніх розповідних творів сучасників авторів. Інсценівка – перетворення розповідного тексту в драматургічну форму.

Необхідні умови для інсценування літературного твору:

- вибір дійового, побудованого на гострих подіях, завершеного уривку розповіді, повісті або роману;
- наявність виразного, короткого, ясного діалогу, перетворення написаного автором тексту від третьої особи, на діалог від першої особи;
- зосередження дії навколо основного конфлікту (єдність дії);
- обмеження кількості дійових осіб, що виражають свої характери в конфлікті.

РОЗДІЛ IV. МОНТАЖ І КОМПОЗИЦІЯ, МЕТОДИКА ЇХ СТВОРЕННЯ

Монтаж – основний метод створення сценарію. Монтаж як відображення авторської думки, система мислення у творчому процесі створення сценарію. Витоки використання монтажу в масових формах. Принципи та прийоми монтажу. Види монтажу. Композиція і специфіка її побудови (літературна, літературно-музична, поетична, театралізована). Принципи та прийоми побудови композиції. Формування композиції як нового літературного твору.

Використання засобів театралізації в композиції. Образність як естетична основа композиції. Відображення авторської думки в сценарії композиції. Сценарно-сюжетний хід. Архітектоніка композиції. Літературний запис сценарію композиції.

РОЗДІЛ V. ДРАМАТУРГІЯ КОНЦЕРТУ ТА ЙОГО РІЗНОВИДИ

Поняття про концерт. Джерела жанру. Класифікація концертів (збирний, тематичний, концерт-огляд, моноконцерт, сольний, лекція-концерт, концерт-вистава, мюзикл, театралізований концерт). Специфіка побудови програм та сценаріїв концертів. Номер – основа концерту. Добір номерів і їхнє місце у сценарії та програмі. Вимоги до сценарію та програми, вимоги до номера в концерті. Жанрова природа номера. Розкриття в образній формі номера, виявлення виразних засобів.

Драматургія малих форм (скетч, інтермедія, мініатюра, реприза, сценка тощо). Зведення драматургії малих форм у єдиний сценарій.

Театралізований концерт. Сюжетна основа концерту. Пошуки сценарно-сюжетного ходу. Добір номерів відповідно до ідейно-тематичної спрямованості. Епізодична або блочна система побудови сценарію театралізованого концерту.

РОЗДІЛ VI. ДРАМАТУРГІЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ СВЯТ

Визначення театралізованих свят. Специфіка написання сценаріїв. Робота з художнім матеріалом. Створення художніх образів. Визначення ідейно-тематичної спрямованості, пошуки яскравого сюжету.

Жанрові різновиди: театралізоване свято (державне, професійне, трудове). Використання різноманітних художніх виразних засобів.

Дійова лінія в сценаріях театралізованих свят. Архітектоніка та сюжетно-сценарний хід. Документальний та художній матеріал в сценарії. Засоби образно-емоційної виразності в сценаріях театралізованих свят. Оформлення сценарію театралізованого свята.

РОЗДІЛ VII. ДРАМАТУРГІЯ НАРОДНИХ ГУЛЯНЬ

Традиції, звичаї, обряди та народні гуляння, їх роль у розвитку народного мистецтва. Витоки фольклорної драматургії різних регіонів України. Добір художнього матеріалу. Символіка, своєрідність драматургії народних гулянь. Специфіка задуму сценарію масового народного гуляння. Структурні особливості сценарію народного гуляння та його синтетичний характер. Складові частини народного гуляння. Особливість побудови конфлікту. Драматургічні закони поєднання різноманітного матеріалу в сценарії народного гуляння. Сценарно-сюжетний хід та специфіка архітектоніки сценарію народного гуляння. Оформлення сценарію народного гуляння.

РОЗДІЛ VIII. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ВИДОВИЩ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОЇ ДРАМАТУРГІЇ

Інноваційні форми видовищ (презентації, конкурси, ток-шоу, молодіжні змагання тощо). Структурні елементи: дійова частина, тематична (театралізована), розважальна. Добір виразних засобів та своєрідність подачі їх у сценарії. Розробка окремих частин сценарію. Тривалість проведення інноваційних форм. Особливість написання сценаріюожної з форм. Своєрідність подачі матеріалу у сценаріях інноваційних форм видовищ. Ідейно-тематична спрямованість сценарію. Пошуки яскравого сюжету та форми. Актуальність тематики. Специфіка образно-емоційних виразних засобів у сценарії. Оформлення сценарію інноваційних форм видовищ.

РОЗДІЛ IX. ДРАМАТУРГІЯ МАСОВИХ ТЕАТРАЛІЗОВАНИХ ВИДОВИЩ

Специфіка задуму сценарію та створення розгорнутого сценарного плану. Жанрові різновиди сценаріїв. Особливості драматургії кожного з різновидів. Ідейно-тематична спрямованість. Дійовий ряд в сценарії. Особливість архітектоніки. Специфіка конфлікту. Прийоми подачі документального та художнього матеріалу. Принципи формування епізодів, блоків, фрагментів у сценарії театралізованого видовища. Особливість монтажу та композиції. Прийоми театралізації та активізації глядачів. Методичні вимоги до запису сценарію масового театралізованого видовища.

Література

1. Генкін Д. М. Массовые праздники. – М.: Просвещение, 1987.
2. Генкін Д. М. Сценарное мастерство. – М.: Советская Россия, 1976.
3. Скуратівський В. Берегиня. – К.: Мистецтво, 1992.
4. Скуратівський В. Святвечір. – К.: Перлина, 1994.
5. Соколова В. К. Весенне-летние календарные обряды русских, украинцев, белоруссов. – М.: Наука, 1979.
6. Самойленко В. М. Массовые музыкальные представления. Театрализованный концерт. – М.: Музика, –1939.
7. Пам'ятки історичної думки України. Українські народні вірування, повір'я, демонологія. – К.: Либідь, 1991.
8. Мочалов Ю. А. Композиция спектакльного пространства. – М.: Просвещение, 1984.
9. Чечетин А. И. Основы драматургии театральных представлений. – М.: Просвещение, 1980.
10. Шароев И. Г. Режиссура эстрады и массовых представлений. – М.: Просвещение, 1981.
11. Туманов И. М. Режиссура массового праздника и театрального концерта. – М.: Просвещение, 1978.
12. Зайцев В. П. Режиссура естрады и массовых видовищ. – К.: Дакор, 2003.
13. Юнаковський В. С. Сценарна майстерність. – М.: ВГіК, 1974.
14. Рубб А. Н. Пока занавес закрыт. – М.: Россия, 1987.
15. Курбас О. С. Статті і спогади. – К.: Мистецтво, 1988.

Тематичний план

I курс, 1 семестр – 18 тижнів

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин		
		Теор.	Практ.	Інд.
	РОЗДІЛ I. Теорія драми та особливості драматургії театралізованих заходів			
1.	Завдання курсу. Драматургія як вид літератури. Основні жанри драматургії.	2	–	–
2.	Синтетичний характер драматургії видовищно-театралізованих заходів.	2	–	–
3.	Поняття про сценарій. Різновиди сценаріїв видовищно-театралізованих заходів.	2	–	–
4.	Ідейно-тематична спрямованість сценаріїв видовищно-театралізованих заходів. Взаємозв'язок теми та ідеї.	2	–	–
5.	Особливості побудови конфлікту в сценаріях видовищно-театралізованих заходів. Типи та види конфліктів.	2	–	–
б.	Архітектоніка (композиція) сценарію. Елементи композиції.	2	–	–
7.	Поняття “сюжет” і “фабула”. Принципи побудови сюжету.	2	–	1
	РОЗДІЛ II. Робота над сценаріями етюдів.			
8.	Задум етюду. Межі вимислу сценариста.	–	2	1
9.	Жанрові особливості подання подій в сценарії етюду.	–	2	1
10.	Дійова лінія в сценарії етюду.	–	2	1
11.	Сюжетний хід в сценарії етюду.	–	2	1
12.	Розвиток конфлікту в сценарії етюду.	–	2	1
13.	Засоби образної виразності сценариста.	–	2	1

14.	Методичні вимоги до запису сценарію епюду.	-	2	1
	Всього годин	14	14	8

I курс, 2 семестр – 20 тижнів

РОЗДІЛ III. Інсценування художніх творів				
1.	Перехід від еподів до інсценівок.	2	-	-
2.	Особливості інсценування літературно-художніх творів.	2	-	-
3.	Умови для інсценування літературно-художніх творів.	2	-	-
4.	Етапи роботи над інсценізацією.	2	-	1
5.	Робота над відбором віршованих творів для інсценування.	-	2	1
6.	Робота над відбором розповідних творів для інсценування.	-	2	1
7.	Робота над відбором гумористичних творів для інсценування.	2	1	
8.	Робота над відбором пісенного матеріалу для інсценування.	-	2	1
9.	Робота над відбором музичного матеріалу для інсценування.	2	1	
10.	Ідейно-тематичний аналіз вибраних художніх творів для інсценування.	-	2	1
11.	Образність як естетична основа інсценування художніх творів	-	2	1
12.	Робота над інсценуванням оповідання та розповіді.	-	2	-
13.	Робота над інсценуванням вірша, уривку з поеми.	-	2	-
14.	Робота над інсценуванням казки, байки.	-	2	-
15.	Робота над інсценуванням пісні і музики.	-	2	-
16.	Підсумковий урок. Оформлення інсценівок.	-	2	
	Всього годин	8	24	8

II курс, 3 семестр – 17 тижнів.

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин		
		Теор.	Практ.	Індив.
	РОЗДІЛ IV. Монтаж і композиція			
1.	Монтаж як основний метод створення сценарію композиції.	2	-	-
2.	Принципи та прийоми монтажу.	2	-	-
3.	Композиція, специфіка її структурної побудови.	2	-	-
4.	Формування композиції як нового художнього твору.	2	-	-
5.	Задум сценарію поетичної композиції.	-	2	-
6.	Використання основних жанрів мистецтва в сценарії композиції.	-	2	1
7.	Добір матеріалу для сценарію літературно-музичної композиції.	-	2	1
8.	Робота над архітектонікою сценарію літературно-музичної композиції.	-	2	1
9.	Прийоми театралізації матеріалу в сценарії поетичної композиції.	-	2	1
10.	Робота над сценарно-сюжетним ходом в сценарії композиції.	-	2	1
11.	Пошуки образного вирішення матеріалу для сценарію композиції.	-	2	1
12.	Відображення авторської думки в сценарії композиції.	-	2	1
13.	Підсумковий урок. Оформлення сценаріїв композицій.	-	2	1
	Всього годин	10	18	8

ІІ курс, 4 семестр – 20 тижнів.

РОЗДІЛ V. Драматургія концерту			
1.	Поняття про концерт, класифікація концертів.	2	–
2.	Специфіка побудови концертних програм, сценарних планів та сценарій концертів.	2	–
3.	Номер – основа концерту. Вимоги до концертних номерів.	2	–
4.	Жанрова природа номерів та прийоми їх театралізації.	–	2
5.	Образна форма та ідея номеру в концерті.	–	2
6.	Задум сценарію театралізованого тематичного концерту.	–	2
7.	Ідейно-тематична спрямованість сценарію театралізованого концерту.	–	2
8.	Сюжетна основа сценарію театралізованого концерту (“прив’язка” його до дати).	2	1
9.	Розробка сценарно-сюжетного ходу в сценарії театралізованого концерту.	–	2
10.	Епізоди, блоки в сценарії театралізованого концерту.	–	2
11.	Драматургія малих форм в сценарії театралізованого концерту.	–	2
12.	Добір документального та художнього матеріалу для сценарію.	–	2
13.	Робота над формуванням концертності номерів для сценарію.	–	2
14.	Робота над матеріалом для поєднання епізодів в сценарії.	–	2
15.	Розробка засобів емоційної виразності в сценарії концерту.	–	2
16.	Підсумковий урок. Оформлення сценаріїв тематичних театралізованих концертів.	–	2
Всього годин		6	26
			8

ІІІ курс, 5 семестр – 17 тижнів

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин		
		Теор.	Практ.	Індив.
Розділ VI. Драматургія театралізованих свят				
1.	Поняття про театралізовані свята. Кваліфікація свят за жанровими ознаками.	2		
2.	Специфіка драматургії свят. Задум сценарію свята.	2		
3.	Визначення ідейно-тематичної спрямованості сценаріїв свят.	2		
Етапи роботи над сценаріями свят. Жанрові різновиди.				
4.	Пошуки сюжетів для сценаріїв. “Прив’язка” сценаріїв до дат та подій.	2		
5.	Визначення подійного ряду в сценаріях свят.	2		
6.	Характер конфлікту в сценарії театралізованого свята.	2	1	
7.	Розробка сценарно-сюжетного ходу в сценарії свята.	2	1	
8.	Обробка документального матеріалу для сценарію свята.	2	1	
9.	Обробка художнього матеріалу для сценарію свята.	2	1	
10.	Архітектоніка сценаріїв. Драматургія недраматургічних творів.	2	1	
11.	Драматургія окремих блоків та фрагментів свят.	2	1	
12.	Розробка засобів образно-емоційної виразності в сценаріях.	2	1	
13.	Підсумковий урок. Оформлення сценаріїв визначених свят.	2	1	
Всього годин:				6 20 8

ІІІ курс, 6 семестр – 20 тижнів

Розділ VII. Драматургія народних гулянь				
1.	Традиції, звичаї, гуляння – основа фольклорної драматургії.	2		
2.	Специфіка задуму народного гуляння.	2		
3.	Структурні елементи обрядових дій в народному гулянні.	2		
4.	Робота з фольклорним матеріалом для сценарію.	2	1	
5.	Робота з художнім матеріалом для сценарію.	2	1	
6.	Розробка складових частин сценарію народного гуляння.	2		
7.	Використання комплексного характеру дій в сценарії народного гуляння.	2		
8.	Розробка сюжету сценарію народно-побутового гуляння.	2		
9.	Розробка основних епізодів і блоків в сценарії народного гуляння.	2		
10.	Архітектоніка сценарію народного гуляння.	2	1	
11.	Особливості побудови конфлікту в сценарії народного гуляння.	2	1	
12.	Функції сценарно-сюжетного ходу.	2		
13.	Розробка сценарно образно-емоційних виразних засобів в сценарії.	2	1	
14.	Основні закони поєднання епізодів, блоків в цілісну драматургію.	2	1	
15.	Прийоми активізації глядачів у гулянні.	2	1	
16.	Підсумковий урок. Оформлення сценарію народного гуляння.	2	1	
Всього годин		2	30	8

ІV курс, 7 семестр – 17 тижнів

№ п/п	Назва розділів і тем	Кількість годин		
		Теор.	Практ.	Інд.
	РОЗДІЛ VIII. Інноваційні форми видовищ та особливості їх драматургії			
1.	Принципи створення сценаріїв різних інноваційних форм (ревю, шоу, марафон, кліп, кафе-театр тощо).	2	–	–
2.	Структурні елементи інноваційних форм видовищ та їх особливість.	2	–	–
3.	Добір виразних засобів для сценаріїв інноваційних форм видовищ.	–	2	–
4.	Своєрідність подачі матеріалу у сценаріях інноваційних форм видовищ.	–	2	–
5.	Сценарна розробка окремих частин сценарію інноваційних форм видовищ.	–	2	–
6.	Робота з художнім матеріалом для сценарію.	–	2	1
7.	Розробка художніх образів в сценарії видовища.	–	2	1
8.	Визначеная тематичної спрямованості сценарію інноваційної форми видовища.	–	2	1
9.	Пошуки яскравого сюжету для сценарію видовища.	–	2	1
10.	Актуальність тематики видовища та своєрідність її подачі у сценарії.	–	2	1
11.	Врахування тривалості проведення видовища і відображення цього в сценарії.	–	2	1
12.	Робота над образно-емоційними виразними засобами сценарію.	–	2	1
13.	Підсумковий урок. Оформлення сценаріїв інноваційних форм видовищ.	–	2	1
Всього годин		4	22	8

РОЗДІЛ IX. Драматургія масових театралізованих видовищ			
1.	Актуальність задуму сценарію масового театралізованого видовища.	–	2
2.	Визначення сюжету та подійного ряду в сценарії.	–	2
3.	Специфіка конфлікту в сценарії масового театралізованого заходу.	–	2
4.	Прийоми подачі документального (фактичного) матеріалу в сценарії.	–	2
5.	Принципи використання художнього матеріалу в сценарії масового заходу.	–	2
6.	Своєрідність формування епізодів, блоків, фрагментів в сценарії масового заходу.	–	2
7.	Монтаж епізодів в сценарії театралізованого масового заходу.	–	2
8.	Прийоми театралізації театралізованого масового заходу в сценарії.	–	2
9.	Оформлення сценарію відповідно існуючих вимог.		
Захист сценарію.		–	2
Всього годин		–	18
		–	8